

ACTUALITAT

JOSEP SAMSÓ I ELIAS,
RECTOR DE SANTA MARIA DE MATARÓ
(1887-1936)

L'esclat revolucionari de juliol de 1936 polaritza la societat catalana en dos bàndols irreconciliables. Feixisme i anti-feixisme centraran des d'aquell moment una lluita continuada, sense límits, sense fronteres, *una lluita a mort*, com dirà l'Andreu Nin al Clavé de Mataró el dia 16 d'agost (1).

Feixistes, en llenguatge del moment, ho seran les *turbes mercenàries al servei de l'Església, de l'aristocràcia i de l'alt capitalisme* (2). Anti-feixistes ho seran les *masses ciutadanes, les que estimen les llibertats populars, les que senten l'emoció civil i el bategar de la pròpia dignitat* (3).

I la lluita, implacable, durà violència. La violència dels militars "pronunciats". La violència que fan els militars en les zones que dominen. La violència de les organitzacions obreres i d'esquerra que a Mataró, a Catalunya i en una part de l'Estat, aixafen els militars aixecats.

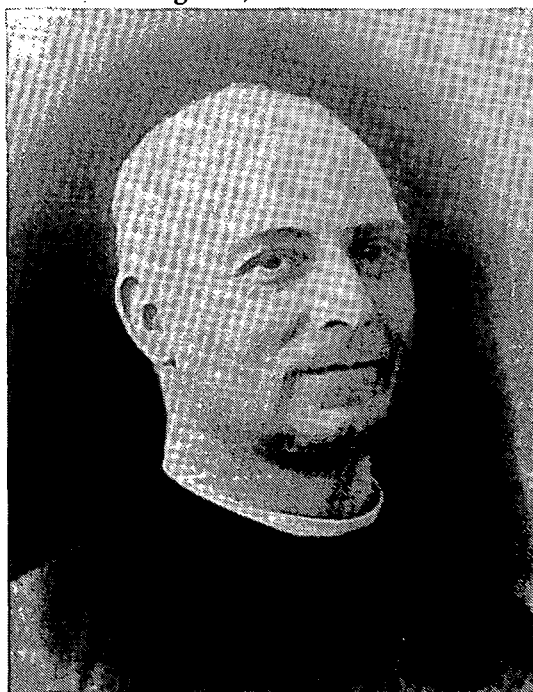
Violència que a casa nostra i en paraules de l'historiador Dr. Josep M. Fradera al col·loqui del dia 19 de juliol de l'actual almenys tindrà tres vessants: violència preventiva, perquè no es reproduïxin situacions anteriors, violència incontrolada que intenta resoldre expeditivament situacions de fet o de dret, i violència d'escarment, purificadora, catàrtica, sobre els elements dretans i, o, "feixistes". Cal destruir el feixisme, escriurà Joan Peiró a "Combat" el 18 de juliol, immediatament després de conèixer els fets del Marroc, perquè *si nosaltres no el destruïm, serà ell el qui ens destruirà sense compassió, cruelment, vessant sang...* (4)

Només en aquest context es pot entendre, que quedi clar, no justificar, la persecució religiosa a casa nostra, a Mataró en concret.

* * *

El Dr. Josep Samsó i Elias va néixer el 17 de gener de 1887 a Castellbisbal. El seu pare era el

farmacèutic d'aquella població. L'any 1894, mort prematurament el pare, passa a residir a Rubí amb la seva família. Estudia als Maristes de Rubí i, inclinat al sacerdoci, rep lliçons de llatí i humanitats de part del vicari de la parròquia, Mn. Joaquim Cañís. Tres anys després la seva família es trasllada novament i s'estableix a Sarrià, municipi aleshores encara no integrat a Barcelona.

Estudia primer al Seminari de Barcelona i després al de Tarragona. L'any 1910 és ordenat sacerdot. Des del juliol de 1910 fins al gener de 1917 és vicari d'Argentona, i rector de Sant Quintí de Mediona fins l'any 1919.

Pel setembre de 1919 arriba a Mataró com a ecònom de Santa Maria. L'any 1924 serà nomenat rector.

El Dr. Samsó era un home honest i de gran personalitat, reconeguda per tothom. Treballador infatigable, exigia molt de si mateix i també dels seus col·laboradors. No confiava res a la improvisació, preparava minuciosament tots els seus actes.

La seva línia d'actuació es basava en la formació progressiva. A partir del catecisme dels infants havien de sorgir grups de joves i de persones adultes que amb els seus ideals i amb la participació en institucions cristianes havien d'influir en la societat.

Un altre dels seus objectius era la dignificació del culte i de la litúrgia de les celebracions. Ho aconseguí amb dura oposició. Fins i tot restaurà totalment l'església de Santa Maria, per a la qual aconseguí el títol de Basílica l'any 1929.

Però les grans qualitats del Dr. Samsó, basades en la seva gran capacitat de treball, rigurosa observància de l'ordre, puntualitat matemàtica, perseverança inalterable per a aconseguir els fins proposats, escriu el Dr. Fèlix Castellà, el seu biògraf, a vegades quedaven enfosquides per una actuació excessivament rígida, per una temerària te-

nacitat, que mai no abandonà, tant en assumptes de capital interès, com en d'altres de mínima importància (5).

La personalitat indiscutible del Dr. Samsó el convertirà en el cap visible de l'Església de Mataró durant els anys trenta, època caracteritzada per les lleis secularitzadores de la República i per l'anticlericalisme que emergeix amb violència.

Qüestions com la prohibició de l'ensenyament religiós, la no permissivitat d'actes de culte al carrer, la secularització del cementiri catòlic, afecten la societat mataronina. El Dr. Samsó actua en tot moment en defensa dels interessos legítims de l'Església. La seva actuació és ponderada, però ferma i decidida. I és atacat. Fins i tot s'intenta desacreditar la persona. L'episodi de la venda de "trossets de cel" en seria conseqüència.

El sis d'octubre de 1934 veurà un intent d'incendi no consumat a Santa Maria. El Dr. Samsó és —a desgrat d'ell mateix— protagonista dels fets, que l'afecten molt particularment. Després vindran la repressió, les eleccions de febrer de 1936 i el *pronunciamento* militar. L'Església, acusada de participació i de col·laboració, serà arrenclera da amb les forces "reaccionàries".

El Dr. Samsó ha d'abandonar Santa Maria i la seva casa després del 19 de juliol. Es refugiarà en la casa d'una família amiga, al Carreró. El dia 30 serà detingut a l'estació i ingressat a la Presó de Mataró.

El 1r. de setembre, en ocasió de la sortida de la Columna Malatesta cap al front, és portat a l'esplanada superior del cementiri i afusellat.

* * *

Un text de l'any 1921, publicat arran dels fets del bar de Ca l'Aragonès, a la Riera, on van ésser morts dos membres del Sindicat Únic i altres sis greument ferits, en una acció del Sindicat Lliure, expressa el pensament del Dr. Samsó. Signat conjuntament amb el rector de Sant Josep, Mn. Pere Cañas, té com a títol *Al nostre poble cristià* (6).

Per la Riera corria sang de germans nostres... Era l'estrèpit esgarrifós de la pistola Star que, disfressada, havia pogut penetrar dins de casa nostra. Reflexionem i preguntem-nos: Què es pretén amb tot això? Satisfer un desig de venjança? Als cristians no ens cal res més que recordar les ensenyances del Mestre: "Estimeu els vostres enemics". "Feu bé als qui us facin mal", etc... etc... Potser així s'arranjarà la qüestió social? Cada bala que

surt de la pistola no serveix més que per acabar d'enverinar la sang humana, fecondant els gèrmens de l'odi que, dissortadament han donat a llum la paorosa qüestió social. No és així com es vengen els cristians. Nosaltres només podem venjar-nos perdonant... L'odi no farà altra cosa que destruir, enrunar ...

En la mateixa línia, cridat a declarar després dels fets del Sis d'Octubre, no "reconeixerà" els assaltants de Santa Maria.

Manuel Salicrú i Puig

NOTES

- 1.- "Llibertat", 16 d'agost de 1936.
- 2.- PEIRÓ, Joan. *La pistola amb la Creu*. Article publicat a "Combat", el 18 d'abril de 1936. Reproduït a *Perill a la Reraguarda*. Edicions Llibertat, Mataró 1936.
- 3.- PEIRÓ, Joan. *L'hora dels fets*. Article publicat a "Combat" el 18 de juliol de 1936. Reproduït a *Perill a la Reraguarda*. Edicions Llibertat, Mataró 1936.
- 4.- PEIRÓ, Joan. *L'hora dels fets*.
- 5.- CASTELLÀ, Pbro., Fèlix. *Pastor y Víctima*. Mataró, octubre 1940.
- 6.- "Pensament Marià", núm. 350, 31 de març de 1921. Reproduït també en part a la nota 35, pàgina 79, per SOLÉ i SABATÉ, Josep, i VILLARROYA i FONT, Joan, a *La repressió a la guerra i a la postguerra a la comarca del Maresme (1936-1945)*. La nota fa referència a MANENT, J. *Records d'un sindicalista català*, Edicions Catalanes. París 1976.

III SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

Tingué lloc el dia 10 de maig a l'estatge del Museu Arxiu. Les 12 comunicacions presentades, gairebé totes llegides pels seus autors, plantegen una àmplia panoràmica de la història mataronina, des de l'època romana fins als nostres dies. Paral·lelament a la III Sessió, va ésser publicat el volum que inclou les comunicacions de la II Sessió, celebrada el 13 d'abril de 1985. L'èxit de la nova convocatòria i la incorporació de nous comunicants fan pensar que la continuïtat ja és assegurada. Com en les Sessions anteriors, el Museu Arxiu de Santa Maria, amb la col·laboració del Patronat Municipal de Cultura, editarà les comunicacions.

MN. FRANCESC POU I GINESTA. CINQUANTA ANYS D'ORDENACIÓ SACERDOTAL.

El dia 6 de juny la parròquia de Santa Maria en celebrà la commemoració. En ocasió de l'aniversari, l'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria felicita ben cordialment Mn. Francesc Pou, rector de Santa Maria, i fa pública la seva gran consideració.

LLIBRES PERTANYENTS A ANTIGUES BIBLIOTEQUES MATARONINES CEDITS EN DIPÒSIT AL MUSEU ARXIU

El passat dia 29 de maig, a l'estatge del Museu Arxiu, el director general de Joventut de la Generalitat de Catalunya, Sr. Enric Puig i Jofra, i el rector de Santa Maria, Mn. Francesc Pou i Ginesta, signaren el conveni de cessió d'un fons bibliogràfic pertanyent a antigues institucions mataronines, avui propietat de la Direcció General. A l'acte hi assistí l'Il·lustríssim Sr. Manuel Mas i Estela, alcalde de Mataró. El conjunt dels llibres cedits, ben divers, ja que incorpora novel·la, història, enciclopèdies, etc..., era als locals del Casal de Joventut de Mataró. Majoritàriament és provinent de les biblioteques de la "Societat Iris" i de "l'Ateneu Obrer". En part també prové, probablement, d'antigues cessions de l'Ajuntament de Mataró al "Frente de Juventudes" local. En el transcurs de l'acte de signatura, el director del Museu Arxiu, Sr. Manuel Salicrú, explicà el contingut del fons i insinuà la història de les dues entitats mataronines de les quals en la seva major part prové. Va cloure l'acte el Sr. Enric Puig, director general de Joventut. Comentà el fet de la cessió i sobretot es congratulà que, mitjançant el conveni, un fons mataroní resti a Mataró. L'Equip del Museu Arxiu

de Santa Maria des dels FULLS agraeix profundament a la Direcció General de Joventut la cessió del fons bibliogràfic. Espera també que la col·laboració iniciada pugui continuar.

COL·LOQUI SOBRE ELS FETS DE JULIOL DE 1936 A MATARÓ.

El passat dissabte dia 19 de juliol —feia exactament cinquanta anys dels fets— a l'estatge del Museu Arxiu tingué lloc el col·loqui programat per a analitzar els esdeveniments del juliol de 1936 a Mataró. L'historiador Dr. Josep M. Fradera inicià la sessió qüestionant la teoria de l'oasi català, parlant de diverses formes de violència desfermades pel *pronunciamiento* militar i analitzant si els fets foren o no origen d'una revolució. Tot seguit Manuel Salicrú explicà, cronològicament, els fets de Mataró. Després els historiadors Agustí Barrera i Josep Xaubet parlaren respectivament dels fets revolucionaris i de la importància de la història oral per a analitzar-los. L'acte finalitzà després de la conversa-col·loqui entre els assistents.

LA RESTAURACIÓ DEL CAMPANAR DE SANTA MARIA

Es ja pràcticament enllestida la restauració del campanar de Santa Maria, iniciada l'any 1984 per la Direcció General del Patrimoni Artístic de la Generalitat de Catalunya, segons projecte i direcció de l'arquitecte mataroní Sr. Esteve Mach i Bosch. El fet serà commemorat en el recordatori de les Festes de les Santes d'enguany, que inclourà un dibuix a la ploma del Sr. Marià Ribas i Bertran, a qui cal agrair la col·laboració. A més, i amb satisfacció, avui podem afirmar que és molt possible que durant el present any 1986 s'iniciïn també els treballs de restauració de la façana de l'església.

NOTÍCIA DE DONATIUS RECENTS

Cal agrair públicament a la Sra. Maria Lluïsa de Palau, Vda. Cruzate, el donatiu de documentació corresponent a les societats "El Escudo Mataronés" y "Cámara de Producción de Mataró". També els donatius diversos d'impresos, documentació i publicacions periòdiques fets pel Sr. Marià Ribas i Bertran, Sra. Pepita Pons, Vda. Fité, Lluís i Pilar Cuadrada i Marià Rodon i Vilar.